

A SOPRONI KÖZJÓLÉTI ERDŐK

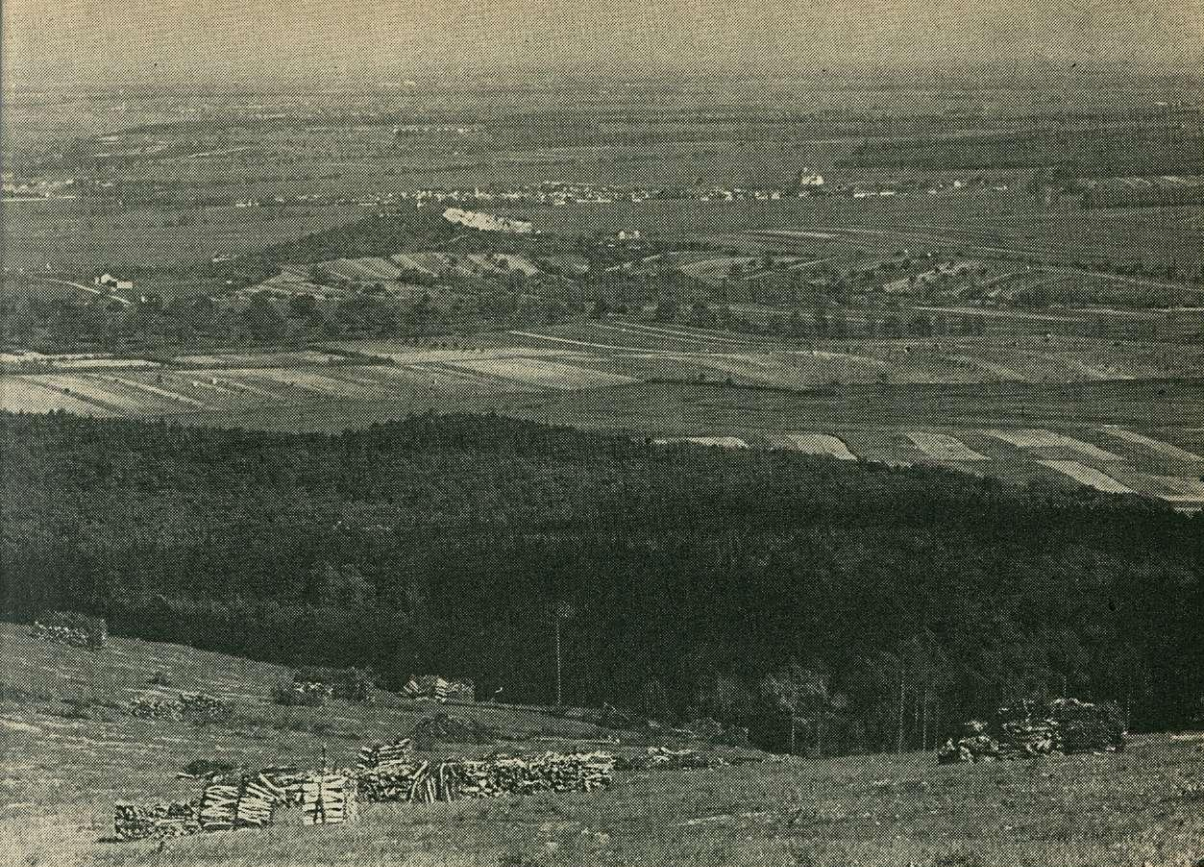
Dr. Mollay
Jánosné

Sopron város földrajzi fekvése rendkívül kedvező. Síksági peremváros, határában végződnek az Alpok nyúlványai. A város tengerszint feletti magassága 214 m, és bár a környéknek is csak 550 m a legmagasabb pontja, az Alpok haására mégis hegyvidéki levegő áramlik a városba. Az éghajlat kiegyenlített, szélsőségektől mentes. A síkságon elterülő várost északról és délről erdő övezi. Az Ikva patak két részre osztja a területet. Az északi száraz, meszes talajú, rendkívül gazdag lágyszárú növényzettel, a déli üde, savanyú talajú, erősen az Alpok éghajlati hatása alatt, jó növekedésű erdőkkel.

Alkalmas fekvése miatt már a legrégebbi időkben is volt itt emberi település. Első emlékek a csiszolt kőkorszakból valók, a legszebbek a régebbi vaskorból maradtak fenn. A római korban Sopronon keresztül vezető utak nagy jelentőségűek voltak. Egyik útvonal a Keleti tengertől az Adriáig vezetett, a híres Borostyánkő út. A honfoglalás után Sopron fontos védelmi ponttá alakult, és ettől kezdve fejlődése szünet nélkül tartott. Mint határszéli város kapuszerpet töltött be, és fontos kereskedelmi gócponttá vált, amelyet a királyi kiváltságok még nagyobb jelentőségűvé tettek. Kelet—nyugati kereskedelme révén mindig a legújabb eszmeáramlatokról, találmányokról, a különböző országok fejlődési szintjéről értesültek a város polgárai, akik fogékonyak voltak minden új iránt akár a gazdálkodás, akár a művészetek, akár a tudomány terén jelentkezett. A város gazdagodott. Az itt megforduló idegenek csodálattal emlékeztek meg a város szépségéről.

Az erdő feladata hosszú évszázadokon keresztül az volt, hogy a lakosságot tűzifával és vaddal lássa el. A XVIII. század első felében találjuk az első írásbeli nyomokat arra vonatkozóan, hogy az ifjúság egy forrás környékét tette alkalmassá összejövetelei céljára. Ezzel az eddig tüzelőt és vadat biztosító erdő új feladatot kapott. A négy fal közül kivágyott az ifjúság a szabadba, és az evangélikus líceum diákjai összejöveteleinek a Deákkút rendszeres színhelye lett. Később a város polgárai is megszerették ezt a helyet, és vigasságok, táncmulatságok tették hangossá az addig csöndes erdőt.

A XIX. század elején Goldner Mihály városi tanácsos (meghalt 1811) sétákat szervezett az erdőbe. Kiss János költő ódát írt a soproni erdőhöz. Egyre több polgárt foglalkoztatott az erdő szépsége és mind többen akartak részeseivé válni az erdő adta gyönyörűségeknek. A XIX. század közepén már nagyobb csoportok keresték fel az erdőt, egy-egy területet „birtokbavéve”. A kiválasztott helyhez utat vágtak, hiszen akkoriban a sarjüzemmódban kezelt erdőben igen sok cserje és kúszónövény akadályozta a továbbjutást. A megszeretett területet kissé plánirozták, padokat helyeztek el, majd összejöveteleiket itt tartották. Így történt a „Dalfűzér” elnevezésű férdfidalárda esetében is. Braun Nándor szappanfőző mester vezetésével a Bánfalva feletti dombot szemelték ki. Fáradtságos mun-

Vágás nyomán feltáruló kilátás (Fotó: Diebold Károly)

kával sétautat készítettek, pihenőhelyet alakítottak ki és munka végeztével boldogan szállt az ének.

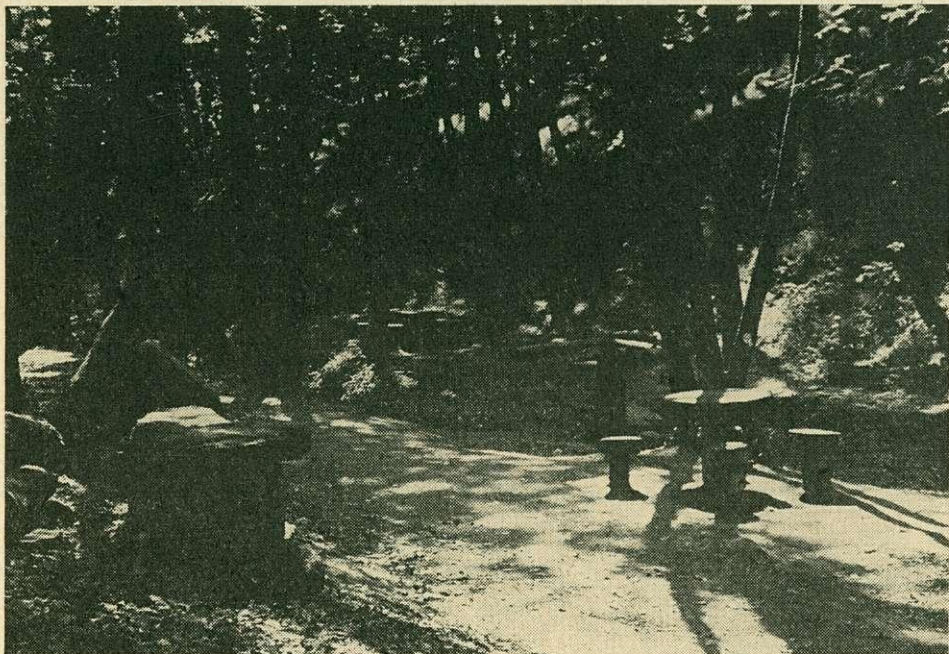
Úgy látszik a dalosokat különösen vonzották azok a helyek, ahol nem akadályozta semmi a hang zengését. 1863. június 29-én az erről az eseményről elnevezett Daloshegyen énekversenyt rendezett a város. Ezen 590 dalos vett részt 20 egyesület képviselőjében, olyan rangos résztvevőkkel, mint az akkor már híres „Wiener Männer Gesangverein”. Emlékkő hirdeti ma is e nevezetes eseményt.

A lakosság erdőszeretetének felébredésével egyidőben a város vezetősége tervbevette az erdő átalakítását. Szakembereket hozatott, hogy javaslatot tegyenek az erdő állapotának javítására. *Robert Miklitz* erdőszeti iskolai igazgató (Mähr.-Schles. Forstschule) és *Friedrich Hollan* császári és királyi erdőmester kapták e feladatot. Részletesen leírták az erdők 1869-i állapotát. Nagyon elhanyagolt, rossz sarjerdőket találtak olyan termőhelyen, ahol nagy értékű szálerdők állhattak volna. Javaslatuk szerint a fenyőnek nagyobb helyet kell biztosítani az eddigi lomberdők terhére. A város vezetősége a javaslatokat magáévá tette. Nagyon fontos volt, hogy az eddig közbirtokossági formában kezelt erdőt városi kezelésbe és tulajdonba vették. A lakosság lemondott a tűzifajuttatásról, és így nem volt már akadálya annak, hogy a vágásfordulót az eddigi 30 évről 40, később 70 évre emeljék, lehetővé vált, hogy az eddig tűzifát termelő erdő értékes iparifát adó erdővé alakuljon 10 000 kh területen.

És míg az egészségesebb, nagyobb értékű erdő kialakításán fáradoztak a szakemberek, a lakosság egyre távolabbi területeket kívánt sétái során elérni.

1869. évben megalakult a Soproni Városszépítő Egyesület, amely feladataul tűzte a város szépítését fasorokkal, facsoportokkal, hidakkal stb., és az erdő hozzáférhetőbbé tételét a sétálók számára. Sopron város lakossága szívesen tömörült az elnök és alapító *Flandorffer Ignác* mögé, nem sajnálták aranyait és munkájukat a szép cél érdekében áldozni. Az Egyesület évi pénztári jelentéseiben útfásításokról, útépitésekről olvashatunk. 1880-ig 3761 fát ültettek el, 347 korlátot emeltek, és 33 hidat építettek. Az erdei sétautak száma egyre nőtt, turistajelzések irányították az idegeneket, megjelentek a padok, gloriettek, kilátók. Az Egyesület mindezeket megépítette, majd fenntartásra átadta a városnak.

Az egyesületi közös munkán kívül kisebb csoportok, sőt egyének úgy érzik, hogy maradandó emléket kell építeniök. A Dalfüzér dalárda *Braun Nándor* halála után 1878-ban obeliszket emel nagy vezetőjük emlékére a kedvelt kirándulóhelyen. 1886-ban *Romwalter Károly* nyomdász kilátót építtet a róla elnevezett Károlymagaslaton. De ki tudná felsorolni a soproniak találékonyságát, mellyel szépíteni igyekeztek városukat és környékét.

Pedagógus forrás (Fotó: Péntek Pál)

1886-ban *Diem Gusztáv* levéltáros elérkezettnek látja az időt útikalauz kiadására, mely a várost és környékét ismerteti. „*Illustrierter Führer durch Oedenburg und seine Umgebung*” címmel jelent meg a könyvecske 28 illusztrációval, 1 városi, 1 vasúti és 2 turista térképpel. „Sopron festői fekvése, körülvéve pompás erdőkkel, szőlőkkel, gyümölcsösökkel és díszkertekkel, az ország egyik legszebb pontjává emeli azt. Már néhány lépésre a várfaltól szép panorámát láthat a természetbarát. Körül üde zöld erdővel borított magaslatok intenek, magukhoz csalogatva az Isten szabad természetébe a sétálót” írja Diem

a turistautak ismertetőjének bevezetésében. A soproniak engedtek e hívásnak, egyre többen járták az erdőt.

Diem útikalauzát nemcsak a soproniaknak, hanem az idegeneknek is ajánlja, akik hosszabb, rövidebb időt töltenek a városban. Ebből kitűnik, hogy jelentős lehetett azoknak száma, akik megfordultak Sopronban; természetesen az itt járó idegenek akkor még jórészt hivatalosan, vagy üzleti ügyeik intézésére jöttek. Tehát egyik célja e könyvnek az volt, hogy felhívja az idegenek figyelmét a város és környékének szépségeire. Említi, hogy a bécsiek szívesen töltik szabadidejüket Sopronban.

Az útikalauz már leírja a Várhely-kilátót is. Érdekes, hogy a két első kilátó azokon a helyeken épült, ahol az i. sz. előtti IV. században már komoly települések voltak. A Várhely 200 tumulusa és a kettős sánc, a Károlymagaslat sánca és tumulusai sok titkot rejtenek még. Talán az erdő megismerése iránti vágy, az új sétautak építése vezette *Bella Lajos* tanárt a Károlymagaslat és a Várhely vidékére, ahol feltűntek neki a kisebb-nagyobb dombok, melyek messziről mutatják mesterséges voltukat. Végső eredmény pedig az értékes múlt feltárásnak megkezdése volt.

A századfordulón már 100 km jelzett turistaút állt a kirándulók rendelkezésére. 1903-ban megalakul a Dunántúli Turista Egyesület, valamivel szerényebb anyagi lehetőségekkel, mint a Városszépítő Egyesület, ezért ez utóbbi állandó támogatásban részesíti, magára vállalva az útjelzések költségeit.

1903-ban *Muck Endre* erdőgondnok a Turista Egyesület megbízásából elkészíti az első színes turistatérképet 1 : 11 500 léptékben, a soproni nyugati erdőterületről a nyéki határig és a Kövesárokig. 1906-ban a Városszépítő Egyesület

Tanösvény egyik táblája

Útjelző és híd (Fotó: Péntek Pál)

felépítteti a Muck-kilátót Muck Endre erdőgondnok 31 éves lelkes munkájának elismeréséül. Őt már Diem is említi munkájában, mint aki szívvel-lélekkel dolgozik az erdő szépítésén, padok, pihenők elhelyezésén. Mire 1911-ben megjelenik dr. *Thierring Gusztáv* szerkesztésében „Sopron és a Magyar Alpok” címmel egy alapos útikalauz — elsőként az országban — már 176 km jelzett turistaút vezet a sétálókat. Ez az útikalauz nemcsak Sopron közvetlen környékét írja le, hanem a Rábaköztől a Hanságon keresztül a Lajta—Lándzséri- és Rozália-hegycsoportokat is, ahogy a természet egybealkotta, függetlenül az országhatároktól. Természetesen pontos leírást ad a területen fekvő fontosabb városokról, várakról, mindről pontos térképpel.

Az erdő közjóléti szerepének emelése mellett nagy lépésekkel haladt előre az erdők átalakítása. Thierring útikalauzában többször olvashatjuk, hogy a jelzett turistaút vágáson halad keresztül, mely szép kilátást biztosít. A sarjerdők területe egyre csökken, kezd felnőni a szálerdő nagy fenyőfoltokkal. A felújítások nem elegendően történtek. Különböző fajta fenyők és lombfajok találhatók a jórészt soros elegyítésekben. De mindenütt megjelennek a természetes erdő fafajai: a tölgy, a gyertyán, a bükk, juhar, nyír stb. Ezeknek visszaszorítása csak részben történt meg. Muck Endre, akinek nevéhez fűződik 50 évi szolgálata alatt az átalakítás, új fajokkal is próbálkozik. Kisebb csoportokban ültet duglász- és simafenyőt, behozza a vöröstölgyet is. Az új fajok nemcsak gazdasági szempontból voltak fontosak, hanem esztétikai szempontból is változatosságot hoztak a soproni erdőbe.

Az első világháború minden tekintetben visszavetette a fejlődést. A Városépítő Egyesület anyagilag nehéz helyzetbe kerül. Tagjai nem képesek nagyobb áldozatokra, az érdeklődés kényszerűen a szépítésről a háború borzalmai felé irányul.

A háború befejeztével lassan ugyan, de megint megindul a tervezgetés és a kivitelezés. A várostól északra elterülő dombvidéken vendéglővel összekapcsolt pihenőt létesítenek, a „Hubertust”, mely sokáig kedvelt kirándulóhelye volt a soproniaknak. Erdőszélen épült, dombtetőn, ahonnan csodálatos kilátás nyílt a városra és a környező hegyekre. Újabb utak, fasorok, kilátók gazdagítják a várost. Már fasor köti össze a várossal a kedvelt fürdőhelyet, a Tóalmot, Fertőrákost és Balf-fürdőt is.

Az idegenforgalom ugrásszerűen emelkedik. Az Idegenforgalmi Hivatal egykori adatai szerint 1932-ben 82 ezer idegen fordul meg Sopronban. Ez a szám 1935-ben 115 ezerre emelkedik. Ennek 1,5%-a nyaraló, akik hosszabb időt töltenek Sopronban. Emelkedik a külföldiek száma. Az 1930. évi népszámlálás adatai szerint a város lakossága ebben az időben 35 800 fő volt. Az idegenforgalmi adatok nem tartalmazzák azoknak a tanulóknak számát, akiket ide vonzottak a jó hírű iskolák. 13 elemi iskola, 17 középiskola, 7 szakiskola és két egyetemi fakultás működött a harmincas években. Ez a nagylétszámú ifjúság nemcsak a várost, hanem az erdőt is mozgalmassá tette. A líceum diákjai ekkor is megőrizték a már két évszázados hagyományt és kegyelettel gondozták a Deákkutat. Az érettségizők itt búcsúzták tanáraiktól, egymástól és fiatalabb diáktársaiktól.

Az erdők képéhez ekkor már hozzátartoznak az idegen sétálók, kirándulók, akik élvezik a tavasz csodálatos, ezerárnyalatú zöldjét, a nyár hűsét a fenyvesekben, az őszi utánózhatatlan színpompáját, és a fenyőnek a tél hava alól kivillanó zöldjét. Az ötven évvel azelőtt kizárólag gazdasági szempontokat figyelembevevő szakvélemény eredménye idegenforgalmi előnnyé is vált.

A sok szeretettel, áldozattal, fáradozással felépített létesítmények közül csak nagyon kevés élte át az újabb háború rombolását. Nemcsak a város pusztult

a bombázások alatt, hanem az erdő is. A leomló falak közül menekülőnek az erdő sem tudott menedéket adni. Temetővé vált ez is. Különösen az a rész szenvedett legjobban, mely a legkedveltebb sétautakat ölelte körül. A bombakár következtében fellepett a szűkár, és az erdészeknek igen nagy gondot okozott, hogy gátat szabjanak a szörnyű veszélynek. Azok az erdészek, akiknek sok fáradságába került az erdő nevelése, most minden erejüket összeszedték, hogy az erdőt megmentse. És munkájuk nem volt eredménytelen. Rövid idő alatt eltakarították a nyomát is a háborúnak és a felnövő új erdő ismét csön-det, békét és nyugalmat hirdet.

A turisták két évvel a háború vége után elindultak kis festékes edényeikkel — híven a régi áldozatkészséghez — a lekopott, eltűnt útjelzéseket felújították, majd hamarosan készen várta a soproniakat és idegeneket a turista úthálózat. A lakosság a háború vesztesége után anyagi áldozatokra nem volt képes, de munkájával szívesen állt és áll ma is a közjó rendelkezésére.

A város is kezdte kiheverni a háború rombolását, ha nem is fejeződött be a teljes újjáépítés, de a romok helyét zöld pázsitfoltok vagy lekövezett terecskék vették át.

Az idegenforgalom lassanként megindult. A befolyó összeg egy kis hányadát a város az erdei sétautak felújítására fordította és padokat helyezett a forgalmasabb utak mellé. Az erdész szakemberek mindent elkövettek, hogy ismét alkalmassá váljon az erdő a pihenésre. 1967-ben a külterületi erdők állami kezelésbe kerültek. Ettől az időtől fogva lehetőség nyílt arra, hogy az Erdőfenn-tartási Alapból az erdők közjóléti szerepének emelését finanszírozzuk. Ez annál inkább szükségessé vált, mert az időközben helyreállított üdülők, az új szálloda, és az új szanatóriumok igényelték a kulturált erdei környezetet.

Az erdész szakemberekben felmerült a kérdés, elegendő-e azt nyújtani, amit elődeink, kielégítik-e az új igényeket a sétautak, padok, asztalok, kilátók, vagy ezek mellett még valami új is kell. Ez utóbbi mellett történt a szavazás. A megváltozott életformák, a kényelmesebb életmód, az egyre növekvő zaj, rossz levegő, és az emberek növekvő ismeretszerzési vágya már újabb igényeket jelent.

A sétálók négy csoportba oszthatók:

- az idősek és szanatóriumi betegek;
- egészségesek, akik hosszú kirándulásokon élvezik a természet minden szépségét;
- a gyűjtögető sétálók;
- az autósok.

Az első csoport számára autóbusz megállóhoz csatlakozva széles sétautat építettünk sok paddal, részben napos, részben árnyékos oldalon, hogy minden évszakban kellemes pihenőül szolgáljanak. A második csoport részére egy-egy kilátó, kiépített forrás, vagy az erdő növényeit, fáit, állatait stb. ismertető tanösvény a cél, melyekhez eljutva a természet változatos szépségeiben gyönyörködhetnek. Általában ezek a sétálók nem térnek le az utakról, a néhány szál virágot is csak az út széléről szedik. A harmadik csoport keresztül-kasul járja az erdőt. Ők az igazi erdőismerők, akik nem tévednek el, a jelzett turista-utak legfeljebb a várostól való távolságra figyelmeztetik őket. Nem kenyérke-reset számukra a gomba, áfonya, málna, szeder stb. szedése, hanem élvezet. A negyedik csoport nehezen bírható sétára. Az autó bűvköréből nem szívesen szabadulnak. Számukra autóspihenőket létesítünk, hogy az erdő közepén ha kiszállnak kocsijukból, élvezhessék a napfényt, a saját kocsijuk által alig ron-tott levegőt, labdajátékkal vagy egyéb mozgással kicsit felfrissítsék elernyed

izmaikat. Valamennyi csoport számára rendelkezésre áll az erdei tornapálya, melynek kezdete ugyan autóbusszmegállónál van, de 2 km hosszan csendes, jólevegőjű úton vezet, ahol a mozgási lehetőség fokozottabb, mint az egyszerű séta.

A soproni emberek áldozatvállalása ma is élő valóság. Forrásaink környékének kiépítése mind egy-egy áldozatokat vállaló turistacsoport kezemunkáját dicséri, akik szabad idejüket arra fordítják, hogy szebbé, kényelmesebbé tegyék az erdőt.

A gazdálkodás nem zavarja a kirándulókat. Mint ahogy Thierring útikalauzában szinte örömmel írja le egy-egy vágás által feltáruló új panorámát, ma is sokszor örülnek a kirándulók, ha eddig ismeretlen kép tárul eléjük. Igaz, hogy a felnövő fák a megszokott kilátást elfedik, mégis kárpótolva érzik magukat az ismeretlen új által.

Könnyű a mai soproni erdésznek. Elődei, amikor a szederrel, málnával befuttatott erdőbe sétautakat kezdtek építeni, és megkezdtek a fenyvesítést a sarjüzemmód megszüntetésével párhuzamosan, olyan irányjelzőt állítottak, mely évszázadokra mutatja a követendő utat. *Helyet az embernek az erdőben és úgy gazdálkodni, hogy az erdő a legmagasabb értéket adja.* Példát mutattak, hogyan lehet a kettőt összehangolni. A ma feladata csupán az, hogy ezt az utat modernizálja, a mai lehetőségeket maximálisan kihasználja.

KÜZDELEM A TARACKBÚZA ELLEN

Kurdi
István

Az alföldi erdősítések megmaradása elképzelhetetlen a lágyszárú növények konkurenciájának visszaszorítása nélkül. Elsősorban a gyomok vízelvonása jelenti azt a veszélyt, amely az Alföldön a fiatal erdősítéseket sújtja, ahol amúgy is a legkevesebb a csapadék.

Évtizedes tapasztalat, tudományosan is alátámasztott tény, hogy a facsemete az Alföldön „kapásnövény”, azaz velük egyenlő ápolást igényel.

A kézikapa azonban lassan kiszorul a mezőgazdaságból, nincs hozzá elég munkaerő, s ha volna is, nem rentábilis többé. Vissza nem fordítható folyamat a fizikai munkaerő fokozatos csökkenése a mezőgazdaságban és ugyanígy az erdőgazdaságban is. A termelés racionalizálása, s az egyre fokozódó munkaerőhiány a növényápolási munkák gépesítését világviszonylatban előtérbe helyezte. A mezőgazdaságban a kézikapát a sorközök kultivátorozása, a sorok vegyszerezés gyomirtása váltotta fel. Utóbbit szintén magasfokú gépesíteni lehet. Az erdőgazdaságok is rákényszerülnek előbb-utóbb ennek az útnak a követésére. Megnehezíti a dolgunkat, hogy az erdősítések terepviszonyai miatt nehezebb a teljes gépesítés és nincsenek speciális gyomirtó vegyszereink, mint a mezőgazda-